

לימוד לגילאי תיכון

מי ימלל גבורות ישראל?

מטרות

1. לימוד התקופה והבטים שונים של החג.
2. התמודדות עם תפיסות שונות לשינוי המציאות – אחת שמה דגש על ניסים של אלוהים והשנייה על מעשים של בני אדם.

מהלך:

א. שואלים את החניכים מה הם יודעים על תקופת בית שני, זמן הכיבוש היווני, מרד החשמונאים, המכבים. ננסה לעשות סדר בבלגן ונסדר את האירועים באופן כרונולוגי וסיפורי. אפשר לכתוב על פלקט. (10 דק')

ב. נקרא את קטע 1 - "ספר החשמונאים א' פרק ב', יד'-כח", נפרש ונבין.

(יד) ויהי כאשר באו פקידי המלך עיר מודעית להעביר את העם מתורת ה' לעבודת האלילים ולזבח להם. (טו) וילוו אליהם רבים מבני ישראל, ומתתיהו ובניו התחזקו. (טז) ויאמרו שרי המלך אל מתתיהו לאמור. (יז) הן איש נגיד ונכבד אתה בקרב עמך, ומספר בניך רבים וגם רבה משפחתך, לכן קרב נא אתה ראשונה לעשות את מצות המלך כאשר עשו בכל מדינות מלכותו, וגם כל אנשי יהודה וירושלים. (יח) ואתה ובניך תמצאו חן בעיני המלך, וייתן לכם זהב וכסף ומתנות יקרות. (יט) וישא מתתיהו את קולו ויאמר. (כ) אם אמנם יסורו כל עבדי המלך גוי גוי מאלוהיו וישמעון לקולו להמיר את חוקות אבותיהם. (כא) לא כן אנכי ומשפחתי, כי לא נסור ימין ושמאל מאחרי חוקות אבותינו. (כב) חלילה לנו לשוב ממצוות ה' אלוהינו ולהפך בריתו אתנו. (כג) לכן את דתי המלך לא נעשה, ואת חוקותינו לא נמיר בחוקות המלך. (כד) ויהי ככלותו לדבר, ויגש איש מבני ישראל לעיני כל הניצבים אל הבמה אשר במודעית לזבח זבח כאשר ציוה המלך. (כה) וירא מתתיהו, ויחם לבבו ותבער קנאתו על תורת אלוהיו. (כו) וירוך בחמתו אל האיש, וימיתו אצל הבמה, וגם את הפקיד המית, ויתוך את הבמה. (כז) ויקנא לתורת אלוהיו כאשר עשה פנחס לזמרי בן סלוא. (כח) וירץ אחרי כן בתוך העיר ויקרא בקול גדול ויאמר: מי האיש החרד לתורת אלוהיו ומחזיק בבריתו - יבא אחרי.

נשאל

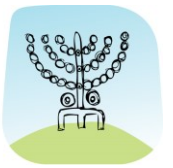
1. מה חריג בהתנהגותו של מתתיהו? (הוא הורג יהודי)
2. איזה צידוק הוא נותן למעשיו?
3. מה דעתכם על המעשה? האם הוא מוצדק? (15 דק')

ג. נקרא ונפרש את קטע 2 - חשמונאים א', פרק ד', ל"ה-נ"ז

(לה) וידבר יהודה ואחיו אל העם לאמור. (לו) הן האויב ניגף לפנינו, ועתה עלה נעלה וטיהרנו את מקדש ה'. (לז) וייקהלו כל אנשי הצבא ויעלו יחדו על הר ציון. (לח) ויהי בראותם את המקדש כי שמם, ואת המזבח כי חולל, והדלתות שרופות באש והלשכות נהרסות, ועשב השדה צמח בכל גבולו מסביב. (לט) ויקרעו את בגדיהם ויזרקו עפר על ראשם ויתאבלו מאוד. (מ) ויריעו בחצוצרות תרועה, ויפלו על פניהם ותעל שוועתם השמיימה. (מא) ויצווה יהודה את גדוד אחד מאנשיו לצור על המצודה עד טהרם את המקדש. (מב) ויבחר מן הכוהנים אשר לא נטמאו ואשר לא עזבו את ברית אלוהיהם, ויצווה לטהר את המקדש ולהשליך את האבנים אשר נטמאו אל מקום טמא. (מג) ויראו את מזבח העולה כי חולל, ויועצו לב יחדו כדת מה לעשות. (מד) ותהי העצה היעוצה לנתוץ את המזבח עד רדתו, לבלתי היות להם למכשול, יען כי חיללוהו זרים. וייתצו אתו. (מה) ויניחו את האבנים על הר הבית אל מקום פלוני אלמוני, עד אשר יקום נביא בישראל להורותם את אשר יעשון. (מו) ויקחו אבנים שלמות אשר לא עלה עליהן ברזל, ככתוב בתורת ה' ויבנו מזבח חדש כתבנית הראשון.

(מז) וישובו לבנות את פרצי המקדש ואת כל אשר מבית להיכל, ויחטאו את החצר ואת כל אשר בו. (מח) ויחדשו את כל כלי הקודש, וישימו את המנורה אל ההיכל ואת מזבח הקטורת ואת שולחן הפנים. (מט) וישימו את הקטורת על המזבח, ועל המנורה העלו את נרותיה להאיר במקדש. (נ) ויתנו את לחם הפנים על השולחן, ואת הפרוכת המסך על הארון, ותכל כל העבודה כאשר בתחילה. (נא) ויהי ביום החמישי ועשרים לחדש התשיעי הוא כסלו, בשנת שמונה וארבעים ומאה, וישכימו בבוקר ויעלו עולות על המזבח החדש כמשפט. (נב) ויחנכו את המזבח בעצם היום אשר טמאו אותו הגויים, ויהללו לה' בשירים ובכינורות בחלילים ובמצלצלים. (נג) ויפלו על פניהם וישתחוו לה' על אשר נתן להם עוז ותשועה. (נד) ויחוגו את חנוכת המזבח שמונת ימים, ויעלו עולות ותודות בשמחת לבבם. (נה) ויפארו את פני ההיכל בעטרות ובמגיני זהב ויחטאו את השערים ואת לשכות הכוהנים, וישימו את הדלתות. (נו) ותהי שמחה

גדולה בכל העם, כי גלל ה' את חרפת הגויים מעליהם. (נז) ויצווה יהודה ואחיו וכל קהל ישראל לחוג את חנוכת המזבח ביום החמישה ועשרים לחדש כסלו שמונת ימים מדי שנה בשנה בהלל ובתודה לה'.

נשאל

1. מה חוגגים בעשרים וחמישה לחודש כסלו?
2. על מה שמים את הדגש בתיאור חנוכת בית המקדש? (מעשה המכבים)
3. אילו פרטים מהותיים חסרים בתיאור? (אלוהים לא מוזכר כגורם פעיל, ולא נס פך השמן) (15 דק')

ד. נקרא ונפש את קטע 3 מאי חנוכה - תלמוד בבלי

מאי חנוכה? שנו רבנן: ימי חנוכה שמונה הם שלא לספוד בהם ושלא להתענות בהם, כשנכנסו עובדי כוכבים להיכל, טימאו את כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן הגדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה". (שבת כא)

נשאל

1. על מה שמים חז"ל את הדגש? (עבודת הקודש בבית המקדש, והנס שעשה לנו אלוהים)
2. מה לא מוזכר בכלל? (המכבים...)
3. זה המקום לתת רקע על חז"ל, לשאול אותם מה הם יודעים עליהם- מי הם היו, באיזו תקופה הם חיו ואיפה?

חז"ל, אשר חיו בגלות, כתבו את התלמוד הבבלי לאחר שכשלו כל נסיונות המרידות בכובשים הזרים ונחרב בית המקדש השני. זו הייתה תקופה של משבר אמונה קשה בקרב העם היהודי, והם לקחו על עצמם את חיזוק האמונה של העם והקשר למסורת היהודית בתוך מציאות חדשה של קיום חיי יהדות המנותקים מבית המקדש (שהיה בעבר המרכיב המרכזי במסורת היהודית).

נשאל

1. מה המוטיבציה שלהם לשינוי הזה?
2. מדוע בחרו לגנוז את הגרסה של ספר החשמונאים?

3. במקרא ה' מוזכר בניסים משמעותיים שהוא עושה לעם - מוציא את ישראל ממצרים, מבקיע את ים סוף, מנצח את אויבי העם. למה כאן מסתפקים בנס כ"כ קטן? (מעבר מרובד לאומי-מדיני למישור הפנימי של עבודת ה', למעשה הם עוזרים להם לבצע את עבודת ה' באמונה שלמה) (20 דק')

ה. איפה אנחנו ביחס לתפיסה הזאת?

1. מה דעתכם על השינויים שעשו חז"ל? האם הם היטיבו עם העם?
2. איפה לדעתכם צריך להיות הדגש כשאנו באים ללמוד/ללמד את סיפור חנוכה?
3. עם מה אתם מזדהים יותר?
4. מה הוא המסר החשוב ביותר שאפשר למצוא בסיפור החג?

ו. קוראים את השיר של אהרון זאב "אנו נושאים לפידים" (מומלץ גם להשמיע אותו)

1. מה המסר של השיר?
2. מה דעתכם על האמירה "נס לא קרה לנו....בסלע חצבנו עד דם"
3. מיהם המכבים המודרניים לפי השיר?
4. ומה איתכם...? (20 דק')

